

DOI: 10.22559/folklor.954

Folklor/edebiyat, cilt:25, sayı: 97-1, 2019/1

Öğretmenlerin Süreç Odaklı Ölçme Araçlarının Kullanımına Yönelik Tutum ve Öz Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Determining the Relationship Between Teachers' Attitudes Towards the Use of Process-Oriented Measurement Tools and Self-Efficacy Perceptions

Çiğdem Hursen*

Sibel Süzek Birkollu

Öz

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Betimsel tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmaya 325 öğretmen katılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları ile öz yeterlik algıları arasında olumlu ancak düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumlarının da olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Ancak, öğretmenlerin cinsiyetlerinin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumlarında, kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık yarattığı saptanmıştır. Benzer şekilde, araştırma sonuçlarından öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik öz-yeterlik algı düzeylerinin de orta seviyenin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarını uygulamaya yönelik öz-yeterlik algı düzeyleri ile kaynak kullanımına yönelik öz-yeterlik algılarının da orta düzeyin üzerinde olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyetleri ise süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik öz-yeterlik algılarında anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, öğretmenlerin zorluklarla başa çıkmaya yönelik öz-yeterlik algılarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçları doğrultusunda, erkek öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumlarını olumlu yönde geliştirecek eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin zorluklarla başa çıkma becerilerini geliştirecek hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi de önerilmektedir. Gerçekleştirilecek hizmet içi eğitimlerin ise teorik bilgilerin yanında pratiğe dönük uygulamalar içermesi de oldukça önemli görülmektedir.

Anahtar sözcükler: *süreç odaklı ölçme araçları, öğretmen, ölçme ve değerlendirme, tutum, öz-yeterlik*

Abstract

Purpose of this study is to determine the relationship between attitudes and self-efficacy perceptions towards process-oriented measurement tools of teachers working at secondary and high schools. This is a descriptive research and survey method is used in this study. A total number of 325 teachers participated in this study. The results of the study show that there is a low positive relationship between the teachers' attitudes regarding alternative assessment and their self-efficacy perceptions. Results show that teachers' attitudes towards process-oriented measurement tools are positive which means that teachers are satisfied with the process-oriented measurement tools. However, in terms of gender variable, a significant difference is observed in favor of female teachers. Similarly, results also show that teachers' self-efficacy perception levels on using alternative methods are at moderate level. In addition, teachers' self-efficacy levels on applying methods and using resources are at moderate level. However, results revealed that teachers' self-efficacy perception levels towards coping with difficulties are at moderate level. It is also determined that gender of teachers do not make a difference on teachers' self-efficacy perceptions towards methods. Another result obtained from this study show that there is a low-level and positive relationship between attitudes and self-efficacy perceptions towards process-oriented measurement tools of teachers. According to these results, it is recommended that seminars could be organized for male teachers to develop positive attitudes towards process-oriented measurement tools as female teachers. It is also recommended that in-service trainings for enhancing teachers' coping skills towards process-oriented measurement tools could be organized.

Keywords: *alternative evaluation methods, attitude, measurement and evaluation, self-efficacy, teacher*

Giriş

Bir toplumun gelişebilmesi için eğitim sisteminin çok iyi çalışması ve sistem içerisinde yer alan eğitim programlarının başarılı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Eğitim programları, programların uygulayıcıları olan öğretmenler ve yetiştirilmesi hedeflenen öğrenciler eğitim sisteminin en önemli öğeleri olarak dikkat çekmektedir (Demirel & Kaya, 2015). Bu üçlü içerisinde diğerlerini etkileme gücü daha fazla olan öğe ise öğretmendir. Bir ülkenin gelişmesinde, kaliteli insan gücünün ortaya çıkarılmasında, ülkedeki refahın ve barışın korunmasında, sosyal ortamın sağlanması ve gelecek nesillere aktarılmasında öğretmenler önemli rol oynamaktadır (Eskicumalı, 2004; Woolfolk & Hoy, 2002; Ashton, 1984; Henson, 2001). Yapılandırmacı eğitim anlayışına göre düzenlenen programlarda, geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerinin yerini alternatif olarak geliştirilen teknikler almaktadır. Alternatif değerlendirme ürün ve süreç olarak her iki değerlendirmeyi de içeren, öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme gibi davranışlarını belirleyerek, öğrenme sürecindeki performansını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir yaklaşımdır (İzci, Göktaş & Şad, 2014; Tatar & Ören, 2009). Eğitim-öğretim sürecinin en temel öğesi olan ölçme değerlendirmede yeni arayışların

olduğundan söz eden Vural (2014), değişen öğretim programlarının geleneksel ölçme değerlendirme yöntemlerine alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri sunduğunu ifade etmektedir. Vural'a (2014) göre, alternatif ölçme ve değerlendirme hem öğretim sürecinin hem de öğretim çıktılarının daha etkin bir şekilde ölçülmesine olanak sağlamaktadır. Geleneksel yaklaşımlara göre sürecin daha net ölçülmesini sağlayan alternatif değerlendirme, sadece bilişsel davranışlar değil duyuşsal ve devinişsel davranışlara da yönelmektedir. Ayrıca alternatif ölçme ve değerlendirme bireysel ihtiyaçlar ve farklılıkların belirlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Orhan, 2012). Öğrencinin merkezde olduğu alternatif değerlendirmede; rubrik, akran ve öz-değerlendirme, kavram haritaları ve portfolyo gibi araçlar yer alırken, öğretmen merkezli geleneksel değerlendirme yaklaşımlarında ise çoktan seçmeli testler, yazılı yoklamalar vb. araçlar bulunmaktadır. Geleneksel değerlendirme yaklaşımlarında öğretmenler her zaman ölçme ve değerlendirme sürecinin merkezi konumundadır (Martin, 1997). Nitelikli bir eğitim ise ancak gerekli donanımlara sahip öğretmenler ile var olabilir. Senemoğlu ve Özçelik (1989)'e göre, nitelikli bir öğretmenin, bireysel farklılıklara uygun ders hedefleri belirleyerek, bu hedeflere ulaşmak amacıyla öğrenme stratejileri seçmesi, öğrenme ortamını bu yaşantılara göre düzenleyip, öğrenmenin ne kadar gerçekleştiğini kontrol ederek, mevcut öğrenme yetersizliklerini gidermesi beklenir. Öğretmenler, alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına odaklanarak, öğrenme sürecinin gerçek yaşam ile ilişkilendirilmesini sağlayabilir. Bu bağlamda öğrencilerin iletişim becerilerinin, eleştirel düşünme yetilerinin gerçek yaşam ile bağlantılarının kurulması yöntemin en önemli avantajı olarak görülebilir (Waters, 2004; Shavelson, 1992; Wiggins, 1989).

Öğretmenlerin, geleneksel yöntemlerin yanında öğrencileri merkeze alabilecekleri alternatif ölçme araçlarına da ağırlık vermeleri gerekmekte; ancak öğretmenlerin bu araçları etkili bir şekilde kullanabilmeleri için görüşlerinin, bilgilerinin ve yeterliklerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi de önem arz etmektedir (Stiggins, 2004; Stears ve Gopal, 2010). Bu bağlamda öz-yeterlik ve tutum kavramları önemli görülmektedir. Çeşitli alanlarda olduğu gibi öğretmen eğitiminde de önemli olan öz-yeterlik ve tutum, araştırmaların yoğunlaştığı duyuşsal değişkenler arasındadır. Bu bağlamda, öz-yeterlik kavramı ile tutum kavramı arasında ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Akay & Boz, 2011). Bandura'nın sosyal bilişsel kuramında anahtar bir bileşen olan öz-yeterlik, bireylerin kendilerini nasıl hissettiğini, düşündüğünü, motive ettiğini ve nasıl davrandığını belirlemek olarak açıklanmaktadır (Bandura, 1994). Öğrenenlerin görev ya da davranışları etkili bir biçimde gerçekleştirebilme gücüne yönelik inançlarını ifade eden öz-yeterlik, kişinin bir görev için harcayabilecekleri ve zorluklarla başa çıkmaya devam

edebilecekleri için önemli görülmektedir (Shkullaku, 2013). Ayrıca, Shkullaku (2013) yüksek düzeyde öz-yeterlik algısı olan bireylerin görevleri zor olsa da sürekli çalışmaya devam ettiklerini ancak öz-yeterlik düzeyi düşük olan bireylerin zor olan görevlerden kolayca vazgeçtiklerini ifade etmektedir. Benzer şekilde Kaba, Boğazlıyan ve Daymaz (2016)'da öz-yeterliğin bireyin kendine duyduğu güven olduğunu belirterek, öz-yeterliğin zaman içinde deneyimler yoluyla geliştiğini ifade etmektedir. Deneyimlerin öz-yeterliği etkileyen önemli bir faktör olduğunu açıklayan Erdem (2015) ise bireylerin tutum ve inançlarının yaşadıkları deneyimler sonucu değişebileceğini vurgulamaktadır. Baltacı ise (2017) bireylerin mesleğe yönelik tutumlarının mesleklerini sevmelerinin yanında mesleki doyum sağlamaları ve yaptıkları işlerinin sonuçlarını alabilmeleri ile ilişkili olduğunu açıklamaktadır. Baltacı'ya göre (2017) bireylerin mesleki tutumları mesleki öz-yeterlik algılarını farkında olma durumlarıyla ilişkili olmaktadır. Öz-yeterlik algısı, bireyin yaşamına yön veren tutumlarından etkilenmekte (Baştacı, 2017), yüksek öz-yeterlik algısı ve tutuma sahip olan bireylerin ise diğer bireylere göre daha başarılı oldukları ifade edilmektedir (Demirtaş, Cömert & Özer, 2011). Bu bağlamda tutum ve öz-yeterlik kavramlarının birbirlerini etkilediği ve iki kavram arasında ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı ise öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları nedir?
2. Öğretmenlerin cinsiyetleri süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algıları nedir?
4. Öğretmenlerin cinsiyetleri süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutum ve öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Çalışmada nicel bir yöntem benimsenmiştir. Çalışmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında KKTC Genel ve Mesleki Ortaöğretim Dairesi'ne bağlı okullarda görev yapmakta olan 2104 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmada evreni temsil edecek örneklem grubunun seçilmesinde yansızlık ilkesi dikkate alınarak olasılığa dayalı örnekleme yönteminden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, sınırları çizilmiş evrene ait gruplardan ya da birimlerden faydalanarak araştırmanın uygulanmasıdır (Yıldırım ve

Şimşek, 2005). Çalışmaya evreni temsil ettiği düşünülen 187 (%57,5)'si kadın, 138 (%42,5)'i erkek toplam 325 öğretmen dahil edilmiştir. Tablo 1'de çalışmaya katılan öğretmen grubunun ilçelere yönelik dağılımı verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın evren ve örneklem dağılımı

KKTC İlçeleri	Evren	Örneklem	Ulaşılan yüzdelik
Lefkoşa	873	105	% 12.02
Mağusa	639	89	% 13.92
Güzelyurt	258	45	% 17.44
Girne	209	60	% 20.7
İskele	69	8	% 11.59
Lefke	56	18	% 32.14

Veri toplama araçları

Araştırmada, lise kademesinde görev yapan öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumları “alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum ölçeği” ile belirlenirken, öz-yeterlik algıları ise “alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına yönelik öz-yeterlik ölçeği” ile saptanmıştır.

Alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum ölçeği

Lise kademesinde görev yapan öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Akyıldız'ın (2012) geliştirdiği ve 11 maddeden oluşan "Alternatif Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert tipi olup, 5'ten 1'e doğru puanlanmıştır. Araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .904 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçek “süreç değerlendirmesine önem verilmelidir” ve “Öğrencinin yaptığı her etkinlikten sonra mutlaka geri bildirim verilmelidir” gibi ifadelerden oluşmaktadır.

Alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına yönelik öz-yeterlik ölçeği

Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algıları Buldur tarafından 2009 yılında geliştirilmiş "Alternatif Ölçme Değerlendirme Yaklaşımlarına Yönelik Öz-Yeterlik Ölçeği" ile belirlenmiştir. 26 ifadeden oluşan ölçek 5'li likert tipi olup, 5'ten 1'e

doğru puanlanmıştır. Araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirliği ise .826 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 3 alt boyuttan meydana gelmektedir. 11 maddeden meydana gelen 1. Boyut, öğretmenlerin alternatif ölçme değerlendirmeyi kullanarak öğrencilerin meraklarını uyandırma, bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirme, motivasyonlarını artırma öz-yeterliklerine yönelik olduğundan dolayı "Uygulamaya Yönelik Öz-Yeterlik" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin 2. Boyutu öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeyi kullanırken karşılaşılabilecekleri zorlukların (zaman yönetimi, sınıf yönetimi, kriter belirleme vb.) üstesinden gelmeye yönelik öz-yeterlikleri ile ilgili olduğundan "Zorluklarla Başa Çıkmaya Yönelik Öz-Yeterlik" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin 3. ve son boyutu ise alternatif ölçme ve değerlendirmeyi uygularken öğretmenlerin çevre imkanlarını, okul imkanlarını ve çeşitli kaynakları kullanmalarına bağlı olduğundan dolayı "Kaynak Kullanımına Yönelik Öz-Yeterlik" olarak isimlendirilmiştir. Araştırmada, ölçeğin 1. Boyut için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .76, 11 maddeden oluşan 2. Boyutun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .92 ve 4 maddeden meydana gelen 3. Boyutun Cronbach Alpha güvenilirliği .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçek içerisinde "Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanarak öğrencilerime yeni değerler kazandırabilirim", "Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanırken öğrencilere gerekli dönütleri verebilirim" ve "Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanırken teknolojik imkanlardan faydalanabilirim" gibi ifadeler yer almaktadır.

Verilerin toplanması

Lise kademesinde görev yapan öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, ortaöğretim ve lise kademelerinde görev yapmakta olan öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan uygulamaya yönelik gerekli izinler alınarak, okul müdürleri ile iletişime geçilmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) yer alan ortaokul ve lise kademelerindeki okulların müdürleri ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, ölçeklerin öğretmenlere uygulanmasına yönelik gün ve saatler okul müdürleri ile birlikte belirlenmiştir. Araştırmacılar belirlenen gün ve saatlerde okullara giderek, ölçekleri uygulamıştır. Uygulama öncesinde hem okul müdürleri hem de öğretmenlere araştırmanın amacından ve öneminden söz ederek, ölçeklere yönelik tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık olarak 15-20 dakika aralığında sürmüştür. Uygulama esnasında özellikle öğretmenlere ölçeklere yönelik içten ve samimi cevaplar vermelerinin araştırmanın güvenilirliği açısından ne kadar önemli olduğu da vurgulanmıştır. Araştırmaya sadece gönüllü öğretmenler dâhil edilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırmanın nicel verilerini analiz edebilmek için ölçeklerden elde edilen veriler sayısal verilere dönüştürülerek kodlanmıştır. Araştırmanın nicel verileri SPSS 23.0 (Statistical Package For Science 23.0) istatistik paket programıyla çözümlenmiştir. Verilerin analizi öncesinde Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi gerçekleştirilerek, puanların normalliğe uygunluğu test edilmiştir. Elde edilen değerlerden puanların normal bir dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen veriler parametrik testler ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak bağımsız değişkenlerin hepsi için tanımlayıcı istatistiklerden frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS) değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, araştırmada bağımsız t-testi ve tutum ile yeterlik algısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi için pearson korelasyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi ise 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular ve yorumlar

Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumları

Öğretmenlerin ölçme araçlarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum ölçeğinin betimsel istatistik sonuçları

AÖD	N	Madde	Min.	Max.	$\bar{X}$	SS
Tutum		Sayısı				

Toplam	325	11	1.45	5.00	3.91	.545
Tutum						

Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum puanlarının ortalaması "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3.91$, $SS = .545$) sınırları arasında yer almaktadır. Bu durum, öğretmenlerin tutumlarının olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin ölçek maddelerine verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin "Öğrencinin yaptığı her etkinlikten sonra mutlaka geri bildirim verilmelidir" ($\bar{X} = 4.17$, $SS = .936$), "Süreç değerlendirmesine önem verilmelidir" gibi ifadelerle yönelik tutumlarının son derece olumlu olduğu ($\bar{X} = 4.13$, $SS = .775$) belirlenmiştir. Ancak, araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin "Değerlendirmede kullanılacak ölçütler öğrencilerle birlikte belirlenmelidir" ifadesine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur ($\bar{X} = 3.29$, $SS = .938$). Elde edilen bulgulardan, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarının genel olarak olumlu yönde olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumları

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla bağımsız t-testi analizi kullanılmıştır. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarının karşılaştırmalı sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutumlarının cinsiyetlerine göre t-testi analiz sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
AÖD Tutum	Kadın	187	4.01	.458			
	Erkek	138	3.78	.623	240.165	3.728	.000

Elde edilen bulgular kadın öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum puanları ($\bar{X} = 4.01$, $SS = .458$) ile erkek öğretmenlerin tutum puanları ($\bar{X} = 3.78$, $SS = .623$) arasında, kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum kadın öğretmenlerin tutumlarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algıları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algıları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öz-yeterlik algıları betimsel istatistik sonuçları

Öz-Yeterlik Algı Boyutları	N	Madde Sayısı	Min Puan	Mak Puan	$\bar{X}$	SS
Uygulamaya Yönelik	325	11	1	5	3.51	.830
Zorluklarla Başa Çıkmaya Yönelik	325	11	1	5	3.18	.670
Kaynak Kullanımına Yönelik	325	4	1	5	3.43	.874

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin "Uygulamaya yönelik öz-yeterlik" boyutuna yönelik algı puan ortalaması "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3.51$, $SS = .830$) sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeyi uygulamaya ilişkin öz-yeterlik algılarının yüksek olduğu söylenilebilir. Öğretmenlerin "Zorluklarla başa çıkmaya yönelik öz-yeterlik" boyutuna yönelik algı puan ortalamaları ise "Kararsızım" ($\bar{X} = 3.18$, $SS = .670$) sınırları içerisinde belirlenmiştir. Bu durum, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeyi uygularken karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeye yönelik öz-yeterlik algılarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerin "Kaynak kullanımına yönelik öz-yeterlik" boyutuna yönelik algı puan ortalamaları ise "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3.43$, $SS = .874$) sınırları içerisinde belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin kaynak kullanımına yönelik öz-yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algıları

Öğretmenlerin cinsiyetlerinin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin öz-yeterlik algılarında bir fark yaratıp yaratmadığını tespit etmek amacıyla elde edilen veriler bağımsız t-testi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik öz-yeterlik algıları

Öz-Yeterlik Algı Boyutları	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Uygulamaya Yönelik	Kadın	187	3.55	.859	323	1.140	.255
	Erkek	138	3.45	.787			
Zorluklarla Başa Çıkmaya Yönelik	Kadın	187	3.22	.724	323	1.132	.259
	Erkek	138	3.13	.589			
Kaynak Kullanımına Yönelik	Kadın	187	3.49	.903	323	1.466	.144
	Erkek	138	3.34	.830			

Tablo 5’te görüldüğü gibi, kadın öğretmenlerin "Uygulamaya yönelik öz-yeterlik" algı puanları ($\bar{X} = 3.55$, $SS = .859$) ile erkek öğretmenlerin "Uygulamaya yönelik öz-yeterlik" algı puanları ($\bar{X} = 3.45$, $SS = .787$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t = 1.140$, $p > 0.05$). Benzer şekilde, kadın öğretmenlerin “Zorluklarla başa çıkmaya yönelik öz-yeterlik” algı puanları ($\bar{X} = 3.22$, $SS = .724$) ile erkek öğretmenlerin algı puanları ($\bar{X} = 3.13$, $SS = .584$) arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t = 1.13$, $p > 0.05$). Yine, kadın öğretmenlerin "Kaynak kullanımına yönelik öz-yeterlik" algı puanları ($\bar{X} = 3.49$, $SS = .903$) ile erkek öğretmenlerin algı puanları ($\bar{X} = 3.34$, $SS = .830$) arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t = 1.46$, $p > 0.05$). Elde edilen bulgular, öğretmenlerin cinsiyetlerinin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik öz-yeterlik algılarında anlamlı bir farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur.

Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına ilişkin tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki

Araştırmada öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki pearson korelasyon analiz tekniği ile hesaplanmıştır. Tablo 6’da, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki puanları verilmiştir.

Tablo 6: Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki

Alternatif ölçme değerlendirmeye yönelik tutumları	Alternatif ölçme değerlendirmeye yönelik öz-yeterlik algıları

Pearson Correlation	1.000	.277
Sig. (2 tailed)		.000
N	325	325

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasında düşük seviyede, olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .277$, $p < 0.01$). Bu durum, iki değişken için hesaplanan korelasyon katsayısının düşük kuvvette olduğunu göstermektedir.

Tartışma ve yorum

Bu araştırmada, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları ile öz-yeterlik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Sonuçlar, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik genel tutumlarının olumlu yönde olduğunu ortaya koymuştur. Duran, Mıhladız ve Balliel’in 2013 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada da benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Araştırmacılar, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğunu belirlemiştir (Duran, Mıhladız & Balliel, 2013). Benzer şekilde farklı bir çalışmada da öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun meslek hayatlarında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini tercih etme konusunda istekli oldukları belirlenmiştir (Şahin & Abalı Öztürk, 2014). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının da alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu söylenilebilir.

Öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum puanları ile cinsiyetleri arasında, kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark saptanmıştır. Kadın öğretmenlerinin tutumlarının erkek öğretmenlere göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Ancak İzci, Göktaş ve Şad’ın (2014) öğretmen adaylarına yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada, kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutumlarında istatistiksel olarak bir fark olmadığı saptanmıştır. Uçar’ın 2016 yılında yapmış olduğu çalışmada da, öğretmenlerin cinsiyetlerinin alternatif ölçme ve değerlendirmeyi kullanma konusunda anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, öğretmenlerin cinsiyetlerinin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarındaki önemini belirlemek amacıyla daha fazla çalışmanın yapılması önemli görülmektedir.

Bu araştırmada, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik öz-yeterlik algılarının da olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Baş ve Beyhan'ın (2016) gerçekleştirdiği çalışmada da öğretmenlerin ölçme araçlarına yönelik öz-yeterlik algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Ayrıca, bu araştırmada öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmenin uygulanmasına yönelik öz-yeterlik algıları ile kaynak kullanımına yönelik öz-yeterlik algılarının da olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Ancak, araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik zorluklarla başa çıkma öz-yeterlik algılarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Birgin'in 2010 yılında gerçekleştirdiği çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Birgin'in araştırmasından elde edilen sonuçlara göre, öğretmenler alternatif ölçme değerlendirme sürecinde kullandıkları formların çok fazla zaman alması, yöntemin kullanımına yönelik yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmamaları, kalabalık sınıflara sahip olmaları, görev yaptıkları okulların fiziki koşullarının yetersiz kalması gibi zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Yine Akçadağ'ın 2010 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada da öğretmenlerin ölçme değerlendirmeye yönelik ihtiyaçlarını belirlemiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin en fazla proje, portfolyo, performans değerlendirme, rubrikler ve duyuşsal alana yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile ilgili eğitimlere ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme konusunda yaşanan problemlerin çözümüne yönelik yeterlikler kazanabilecekleri eğitimler ile birlikte okullardaki fiziki koşulların iyileştirilmesine yönelik yapılacak tüm çalışmalar önemli görölmektedir.

Araştırma sonuçları öğretmenlerin cinsiyetlerinin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik öz-yeterlik algılarında anlamlı bir fark yaratmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Sütçü ve Bulut'un (2015) gerçekleştirdiği çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Farklı bir bakış açısı ile Duran ve arkadaşlarının 2013 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada, öğretmenlerin süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye yönelik öz-yeterlik algılarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Ayrıca Ören, Ormancı ve Evrekli'nin (2014) öğretmen adaylarına yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada da öğretmen adaylarının zorluklarla başa çıkma ve kaynak kullanımına yönelik almış oldukları puanların kadınlar lehine anlamlı fark yarattığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, cinsiyet değişkeninin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik öz-yeterlik algılarında anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını belirlemeye yönelik daha fazla araştırmanın gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Son olarak, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasında düşük seviyede ve olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu da saptanmıştır. Bu durum, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarının artması ile birlikte süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye yönelik öz-yeterlik algılarının da arttığına işaret etmektedir. Alan yazın incelendiğinde elde edilen sonuçların bu araştırmadan elde edilen bulguları destekler nitelikte olduğunu göstermektedir (Baltacı, 2017; Demirtaş, Cömert & Özer, 2011; Kutluca & Ekici, 2010; Yürekli, 2008).

Yapılandırmacı yaklaşıma dayanan ve öğrenci merkezli uygulamaların temel alındığı öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme süreci yeniden tanımlanmaktadır. Özellikle programlarda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin tercih edilmeye başlanması öğretmenlere de büyük sorumluluklar getirmiştir. Sonuçlar öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik zorluklarla başa çıkma konusunda kendilerine güvenlerinin yüksek düzeyde olmadığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, öğretmenlerin programlarda yer alan süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerini uygulayabilmesi ve karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilmeleri amacıyla sadece teorik değil pratiğe dönük hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmada sadece nicel veriler elde edilerek, sonuçlar tartışılmıştır. Gelecekte araştırmacıların nicel verilerin yanında nitel veriler de elde ederek, bu konuda daha derinlemesine sonuçlara ulaşmaları önerilmektedir. Benzer şekilde, bu araştırmada sadece lise öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları incelenmiştir. Gelecekte gerçekleştirilecek olan araştırmalarda öğrencilerin de süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akay, H., & Boz, N. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının matematiğe yönelik tutumları, matematiğe karşı öz-yeterlik algıları ve öğretmen öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 281-312.
- Akçadağ, T. (2010). Öğretmenlerin ilköğretim programındaki yöntem teknik ölçme ve değerlendirme konularına ilişkin eğitim ihtiyaçları. *Bilig*, 53, 29-50.
- Ashton, P. (1984). Teachers' sense of efficacy: a self-or norm-referenced construct?. *Florida Journal of Educational Research*, 26(1), 29-41.
- Baltacı, A. (2017). The relationship between principals' sense of self-efficacy and attitudes towards the profession. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 35- 61.

- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998.
- Birgin, O. (2010). 4-5. sınıf matematik öğretim programında öngörülen ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının öğretmenler tarafından uygulanabilirliği. Unpublished doctorate dissertation, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Buldur, S. (2009). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına yönelik okuryazarlık ve öz yeterlik düzeylerinin geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas: Türkiye.
- Demirel, Ö., & Kaya, Z. (2015). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirtaş, H., Cömert, M., & Özer, N. (2011). Pre-Service Teachers' Self-Efficacy Beliefs and Attitudes towards Profession. *Education and Science*, 36(159), 96-111.
- Duran, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Duran, M., Mihladız, G., & Ballıel, B. (2013). İlköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 26-37.
- Erdem, E. (2015). The Relationship between Self-Efficacy and attitudes of Chemistry Teacher Candidates. *Problems of Education in the 21st Century*, 63, 62-70
- Eskicumalı, A. (2004). *Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleği*. In Özden, Y. (Ed). Öğretmenlik mesleğine giriş. Ankara: Pegem A Yayıncılık, s.14-25.
- Feyzioğlu, B., Demirdağ, B., Akyıldız, M., & Altun, E. (2012). Kimya öğretmenlerinin laboratuvar uygulamalarına yönelik algıları ölçeceği geliştirilmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9(4), 44-63.
- Henson, R. K. (2001). Relationships between preservice teachers' self-efficacy, task analysis, and classroom management beliefs. Paper presented at the Annual Meeting of the Southwest Educational Research Association (New Orleans, LA, February 1-3, 2001).
- İzci, E., Göktaş, Ö., & Şad, S.N. (2014). Prospective Teachers' Views and Perceived Efficacy Regarding Alternative Measurement and Evaluation. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 37-57

- Kaba, Y., Boğazlıyan, D., & Daymaz, B. (2016). Middle School Students' Attitudes and Self-Efficacy towards Geometry. *The Journal of Academic Social Science Studies*. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 52, 335-350.
- Kutluca, T., & Ekici, G. (2010). Examining Teacher Candidates' Attitudes and Self-efficacy Perceptions towards the Computer Assisted Education. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38,177-188.
- Martin, D. J. (1997). *Science education today. Elementary Science Methods, A constructivist Approach*. Delmar Pres: USA.
- Orhan, A. (2012). *Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerinin 6. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Yaşamımızdaki Elektrik Ünitesindeki Öğrenci Başarısına Etkisi*. Ahi Evran Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.
- Ören, F. Ş., Ormancı, Ü., & Evrekli, E. (2014). Öğretmen adaylarının tercih ettikleri alternatif ölçme-değerlendirme yaklaşımları ile bu yaklaşımlara ilişkin öz-yeterlilikleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(173).
- Senemoğlu, N., & Özçelik, D. A. (1989). Öğretmen adaylarına öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin etkililiği. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 14, 142-144.
- Shavelson, R. J., & Baxter, G. P. (1992). What we've learned about assessing handson science. *Educational Leadership*, 49(8), 20-25.
- Shkullaku, R. (2013). The Relationship between Self – efficacy and Academic Performance in the Context of Gender among Albanian Students. *European Academic Research*, 1(4), 467-478.
- Stears, M., & Gopal, N. (2010). Exploring alternative assessment strategies in science classrooms. *South African Journal of Education*, 30(4), 591-604.
- Stiggins, R. (2004). New assessment beliefs for a new school mission. *Phi Delta Kappan*, 86(1), 22-27.
- Sütçü, A., & Bulut, İ. (2015). Ortaokul matematik öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanma düzeylerine ilişkin yeterlik algılarının değerlendirilmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 6(3).
- Şahin, Ç., & Öztürk, Y. A. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 123-142.
- Tatar, N., & Ören, F.Ş. (2009). The Opinions of Classroom Teachers about Alternative Assessment Approaches. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 781-798.

- Vural, H. (2014). (Editör: Sözbilir, M., Neacşu, I). *Alternatif Ölçme Değerlendirme Yöntemleri: Öğretmenler İçin Uygulama Kılavuzu*, Erzurum Milli Eğitim Müdürlüğü, Erzurum: Akıl-Fikir Yayınları.
- Waters, F. H., Smeaton, P. S., & Burns, T. G. (2004). Action research in the secondary science classroom: Student response to differentiated, alternative assessment. *American Secondary Education*, 32(3), 89-104.
- Wiggins, G. (1989). The futility of trying to teach everything of importance. *Educational Leadership*, 47(3), 44-59.
- Woolfolk, A. E., & Hoy, W. K. (1990). Prospective teachers' sense of efficacy and beliefs about control. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 81.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yürekli, Ü.B. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematiğe Yönelik Öz-Yeterlik Algıları ile Tutumları Arasındaki İlişki. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Denizli.